

Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu in povezane konvencije

Senka Šifkovič Vrbica, junij 2016

Konvencijo Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu ([United Nations Convention on the Law of the Sea](#)), ki je bila sprejeta 10.12.1982 na Jamajki (zato se imenuje tudi Jamajška konvencija), v veljavo pa je stopila 16.11.1994) je Slovenija povzela v svoj pravni red z Aktom o nasledstvu Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu ([Uradni list RS št. 79/1994](#)). Konvencija ureja številna področja, predvsem pravice in dolžnosti držav in za ta namen definira pojme, med njimi najpomembnejši:

- odprto morje je skupek vseh tistih delov morja, ki niso vključeni v izključno ekonomsko cono, teritorialno morje ali notranje vode neke države ali v arhipelaške države;
- notranje morske vode so deli morja, ki so s kopnim v tesni zvezi in zato tudi pravno izenačeni s kopnim;
- teritorialno morje je pas morja ob obali države, nad katerim ima država suverenost;
- zunanji pas je morje, ki se nahaja za črto, ki zamejuje teritorialno morje;
- epikontinentalni pas (ekonomska cona izkoriščanja) je pripadajoče morsko dno do globine 200 m tudi izven teritorialnih voda do dogovorjenih meja;
- mednarodna cona so tisti deli morja in morskega dna, nad katerim nima nobena država suverenih pravic – razglašeni so za skupno dediščino človeštva.

Konvencija nadalje določa predvsem številna pravila za plovbo po posameznih območjih, ekonomsko izkoriščenje in varovanje morja. Slednje je povezano z dolžnostmi držav, da ohranjajo morsko okolje in z njim upravljajo. V ta namen je Slovenija sprejela Zakon o razglasitvi zaščitne ekološke cone in epikontinentalnem pasu Republike Slovenije ([Uradni list RS št. 93/2005](#)). Z njim je razglasila v svojem epikontinentalnem pasu, ki obsega morsko dno in podzemlje v podmorskih prostorih, zaščitno ekološko cono, kjer izvaja svoje suverene pravice glede raziskovanja in trajnostne rabe, ohranjanja in upravljanja z morskim bogastvom ter jurisdikcijo glede znanstvenega raziskovanja in ohranjanja ter zaščite morskega okolja v skladu z mednarodnim pravom in obveznostmi, ki izhajajo iz pravnega reda Evropske unije.

Na odprtem morju imajo vse države pravico svobodnega znanstvenega raziskovanja morskega okolja, pri čemer se lahko raziskovanje morskega dna opravlja zgolj za miroljubne namene, s primernimi znanstvenimi metodami in sredstvi, ki so skladni s konvencijo, raziskovanje ne sme neupravičeno motiti drugih svoboščin na odprtem morju, pri tem pa se morajo spoštovati vsa sprejeta pravila, vključno s tistimi, ki se nanašajo na varovanje in ohranjanje morskega okolja. Tako ima tudi vsaka država na odprtem morju pravico graditi znanstveno raziskovalne postaje in umetne otoke. Pri tem pa so države odgovorne za škodo, ki jo povzročijo drugim državam ali z onesnaževanjem.

Konvencija posebno pozornost namenja varovanju in ohranjanju živega naravnega bogastva in gospodarjenju z njim odprtega morja in tudi posameznim skupinam živih bitij. Države so dolžne sprejeti ukrepe za spoštovanje ohranjanja živega bogastva morja. V zvezi s tem je bil sklenjen tudi poseben sporazum ([The United Nations Agreement for the Implementation of the Provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 relating to the Conservation and Management of Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks](#)), ki ga je Slovenija ratificirala z Zakonom o ratifikaciji Sporazuma o uporabi določb Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu z dne 10. decembra 1982 glede ohranjanja in upravljanja čezconskih staležev rib in izrazito selivskih staležev rib ([Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 11/06](#)). Če pride do onesnaženja si morajo države s primernimi ukrepi prizadevati zmanjšanje onesnaženja in odpravo posledic in uvesti nadzor ter pri tem med seboj sodelovati. Ukrepi držav se morajo nanašati

na vse vrste onesnaževanj, tako da se v največji meri prepreči ali odpravi obseg izpustov nevarnih in strupenih snovi iz kopenskih virov, iz plovil, iz objektov za raziskovanje. Posebno skrb morajo nameniti ohranjanju redkih ali občutljivih morskih ekosistemov ter ogroženih živalskih vrst.

Države pogodbenice se srečujejo na konferencah pogodbenic, vsaka pogodbenica pa ob ratifikaciji konvencije izbere enega od možnih mehanizmov: [mednarodno sodišče za pomorsko mednarodno pravo v Hamburgu](#), [meddržavno sodišče v Haagu](#), arbitražno sodišče po Prilogi VII konvencije, posebno arbitražno razsodišče po Prilogi VIII konvencije za določeno vrsto sporov.

V zvezi z reševanjem sporov pa je bil sprejet tudi Sporazum o izvajanju XI. dela Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu z dne 10. december 1982 ([Agreement related to the implementation of Part XI of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982](#)), ki ga je Slovenija ratificirala z Uredbo o ratifikaciji Sporazuma o izvajanju XI. dela Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu z dne 10. decembra 1982 ([Uradni list RS št. št. 32/1995](#)). Konvencija je ustanovila tudi Oblast za morsko dno ([International Sea-bed Authority](#)), pod nadzorom katere naj bi potekalo izkoriščanje rudnih bogastev v mednarodni coni. Vse pogodbenice konvencije so avtomatsko njene članice. Njeni organi pa so Skupščina, Svet in Sekretariat.

Za varovanje morskega okolja je pomembna še Konvencija o varstvu kitov ([International Convention for the regulation of Whaling](#)), na podlagi tega je bil sprejet Sporazum o ohranjanju kitov in delfinov Črnega morja, Sredozemskega morja in atlantskega območja ob njem ([Agreement on the conservation of cetaceans of the Black sea, mediterranean sea and Contiguous Atlantic area](#)), ki ga je Slovenija ratificirala z Zakonom o ratifikaciji sporazuma o ohranjanju kitov in delfinov Črnega morja, Sredozemskega morja in atlantskega območja ob njem ([Uradni list RS št. 82/2006](#)) in njegove spremembe z Zakonom o ratifikaciji Sprememb Sporazuma o ohranjanju kitov in delfinov Črnega morja, Sredozemskega morja in atlantskega območja ob njem ([Uradni list RS št. 23/2016](#)).

Za varovanje Sredozemskega morja pa je pomembna Konvencija o varstvu Sredozemskega morja pred onesnaženjem ([Convention on the protection of the Mediterranean Sea Against Pollution](#)) – Barcelonska konvencija, ki jo je Slovenija povzela v svoj pravni red z Aktom o notifikaciji (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 15/92) in njene spremembe, ki jih Slovenija še [ni ratificirala](#).

K Barcelonski konvenciji je bil sprejet poseben Protokol o sodelovanju pri preprečevanju onesnaževanja z ladij in ob izrednih dogodkih v boju proti onesnaževanju Sredozemskega morja (Protocol concerning cooperation in preventing pollution from ships and, in cases of emergency, combating pollution of the Mediterranean sea), ki ga je Slovenija ratificirala z Zakonom o ratifikaciji Protokola o sodelovanju pri preprečevanju onesnaževanja z ladij in ob izrednih dogodkih v boju proti onesnaževanju Sredozemskega morja ([Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/04](#)).

Za varstvo in trajnostno uporabo reke Donave je bila sprejeta Konvencija o sodelovanju pri varstvu in trajnostni uporabi reke Donave (Konvencija o varstvu reke Donave) ([Danube River Protection Convention](#)), ki je bila sprejeta v Sofiji dne 29. junija 1994, začela pa veljati oktobra 1998, in ki jo je Slovenija leta 1998 ratificirala z Zakonom o ratifikaciji Konvencije o sodelovanju pri varstvu in trajnostni uporabi reke Donave (Konvencija o varstvu reke Donave) (MVTURD) ([Uradni list RS, št. 47/1998](#)). Cilj sprejetja konvencije je bil preprečevanje, nadzor in zmanjševanje škodljivosti izpusta nevarnih snovi in hranil v vodno okolje v porečju reke Donave ob hkratnem prizadevanju k zmanjševanju bremen onesnaževanja Črnega morja iz virov v porečju.